

STAN WIEDZY STUDENTÓW OPOLSKICH UCZELNI WYŻSZYCH NA TEMAT TRANSPLANTACJI NARZĄDÓW

The knowledge of the students from Opole colleges about the organ transplantation

ANETA WOJCZYK A-F

Szpitalny Oddział Ratunkowy Szpitala Wojewódzkiego
w Opolu

A- przygotowanie projektu badania (study design), B- zbieranie danych (data collection), C- analiza statystyczna (statistical analysis), D- interpretacja danych (data interpretation), E- przygotowanie maszynopisu (manuscript preparation), F- opracowanie piśmiennictwa (literature search), G- pozyskanie funduszy (funds collection)

Streszczenie

Wstęp: Transplantacja, przeszczepianie narządów to operacyjnie przemieszczenie tkanki lub całego narządu, w przypadku określonych stanów chorobowych, z jednego miejsca w drugie u tego samego człowieka, lub od dawcy do biorcy, które ma na celu uzupełnienie ubytku lub przywrócenie czynności.

Ze względu na pochodzenie organu wyróżnia się: przeszczep od dawcy żywego lub martwego. Najczęściej przeszczepianymi narządami w Polsce w 2012 r. były nerki, wątroba, serce, trzustka oraz płuca.

Cel badania: Określenie poziomu wiedzy i stosunku badanej populacji studentów w zakresie transplantacji narządów. Ocena czy kierunek studiów ma wpływ na wiedzę i stosunek ankietowanych do transplantacji narządów.

Materiał i metoda: Badanie przeprowadzono za pomocą autorskiej, anonimowej ankiety, która zawierała 27 pytań. Badanie zostało przeprowadzone wśród 100 studentów różnych kierunków i uczelni w Opolu.

Wyniki badań opracowano i porównano w zależności od kierunku studiów respondentów, ustalając podział na kierunek medyczny i sportowy. Drugą grupę stanowią studenci kierunków humanistyczno-społecznego i technicznego. Podział taki jest uzależniony od toku i realizacji przedmiotów w ramach studiów.

Wyniki: Prawie wszyscy ankietowani znają pojęcie transplantacji, niewiele ponad połowa respondentów obu grup deklaruje pośmiertne oddanie narządów do przeszczepienia innym. Mniej niż 30 % posiada tzw. oświadczenie woli.

Wnioski: Studenci posiadają podstawową wiedzę dotyczącą pojęcia transplantacji narządów, choć nie wiedzą jak wygląda kwalifikacja do przeszczepów. Kierunek studiów ma znaczny wpływ na poziom wiedzy i stosunek do transplantacji.

Słowa kluczowe: transplantacja narządów, poziom wiedzy, studenci

Summary

Introduction: Organ transplantation is the surgical moving of an organ or some tissues from one part of the body to another, or from a donor to the patient's own body, for the purpose of replacing the recipient's damaged or absent organ.

Considering the origin of organ there are 2 types of transplants distinguished: coming from a living or dead donor. The most popularly transplanted organs in Poland in 2012 were kidneys, livers, hearts, pancreases and lungs.

Aim of the study: The paper aims at evaluating the level of students' knowledge about the organ transplantation and their attitude towards this issue as well as examining whether and what influence the studies' specialization might have on the level of this knowledge and the students' beliefs on the subject.

Materials and methods: The survey was conducted with the use of the author's questionnaire which included 27 inquiries. The research was conducted with the help of 100 graduates of different studies and colleges in Opole.

Investigation's results were analyzed according to the respondents' studies of specialization. The first group consists of the students of medical and sports studies, the second one are the students of humanistic and technical fields. The principal criteria of such division is made on the basis of subjects in the course and realization within studies program.

Results: Almost all the respondents know the term of transplantation. However, few more than a half of both groups of students declare donating their organs in the event of death. Less than 30% have signed the statement of consent.

Conclusions: Students' knowledge about organ transplantation is basic, and they are not aware of how the transplant's qualification looks like. A studies' specialization notably determines a level of the knowledge and the attitude of the respondents towards transplantation.

Keywords: organ transplantation, the level of knowledge, students

Wstęp

Organizacją, pobieraniem i przeszczepianiem narządów zajmuje się Centrum Organizacyjno-Koordynacyjne ds. Transplantacji „POLTRANSPLANT”, które: prowadzi Centralny Rejestr Sprzeciwów (CRS), sprawuje bieżący nadzór nad prowadzeniem krajowych list osób oczekujących na przeszczepienie komórek, tkanek i narządów, gromadzi dokumentację dotyczącą dokonanych zabiegów, decyzji wyboru odpowiednich biorców, prowadzi rejestr szpiku i krwi pępowinowej, koordynuje poszukiwania niespokrewnionych dawców szpiku i krwi pępowinowej [1].

Przeszczepieniem, transplantacją nazywamy wykonane operacyjnie przemieszczenie tkanki lub całego narządu, w przypadku określonych stanów chorobowych, z jednego miejsca w drugie u tego samego człowieka lub od jednego człowieka (dawcy) do drugiego (biorcy), które ma na celu uzupełnienie ubytku lub przywrócenie czynności [2].

W medycynie wyróżnia się wiele podziałów transplantacji. Ze względu na pochodzenie organu wyróżnia się przeszczep od dawcy żywego (*ex vivo*), np. organ parzysty-nerka, fragment wątroby. Dawca po darowaniu choremu organu lub jego fragmentu dalej może normalnie żyć i funkcjonować. W Polsce są to w większości przeszczepy rodzinne. Wykonuje się także przeszczepy od dawcy martwego (*ex mortuis*). Narząd do transplantacji pobierany jest ze zwłok ludzkich, w sytuacji stwierdzenia śmierci mózgu [3].

W 2012 roku wpłynęło do Poltransplantu 786 zgłoszeń o zmarłych potencjalnych dawcach narządów, z czego w 78 % z nich ostatecznie doszło do pobrania narządów. W przypadku 8,9 % (70 osób) odstąpiono od pobrania z powodu sprzeciwu rodziny zmarłego. 12% przypadków zdyskwalifikowano ze względu na przeciwwskazania medyczne. Pobrania wielonarządowe stanowiły 56%. Najczęściej przeszczepiane narządy to: nerki - 1212 przeszczepień, wątroba - 331, serce - 81, trzustka - 46, płuca [4].

Cele pracy

Określenie poziomu wiedzy oraz stosunku badanej populacji w zakresie transplantacji narządów oraz

ocena, czy i jaki wpływ na świadomość ankietowanych ma kierunek studiów.

Materiał i metoda

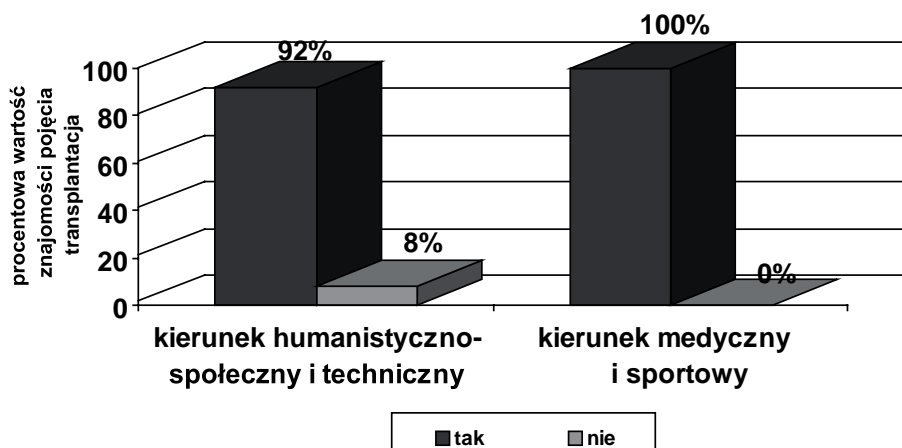
Badanie ankietowe zostało przeprowadzone wśród 100 studentów (50 osób kierunku humanistyczno-społecznego i technicznego oraz 50 kierunku medycznego i sportowego) trzech wyższych uczelni opolskich: Uniwersytetu Opolskiego, Politechniki Opolskiej, Państwowej Medycznej Wyższej Szkoły Zawodowej. Ankietowani byli w wieku od 19 do 27 lat, średnia wieku to 22 lata. Prawie połowa (45 %) respondentów mieszka na wsi.

Wyniki badań zostały opracowane procentowo i porównane w zależności od kierunku studiów respondentów, podział został ustalony na kierunek medyczny (pielęgniarstwo, położnictwo) i sportowy (wychowanie fizyczne). Drugą grupę stanowią studenci kierunków humanistyczno-społecznego (filologia polska i angielska, psychologia), technicznego (inżynieria produkcji i budownictwo).

Podział taki jest uzależniony od toku i realizacji przedmiotów w ramach studiów, głównie różnica polega na tym, że studenci kierunków sportowego i medycznego w toku kształcenia odbywają zajęcia poświęcone anatomii człowieka, ratownictwa medycznego, promocji i edukacji zdrowia, a kierunki techniczne nie mają takich zajęć w toku kształcenia. Do badań wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety zawierający 27 pytań. Został anonimowo i dobrowolnie wypełniony przez studentów.

Wyniki badań

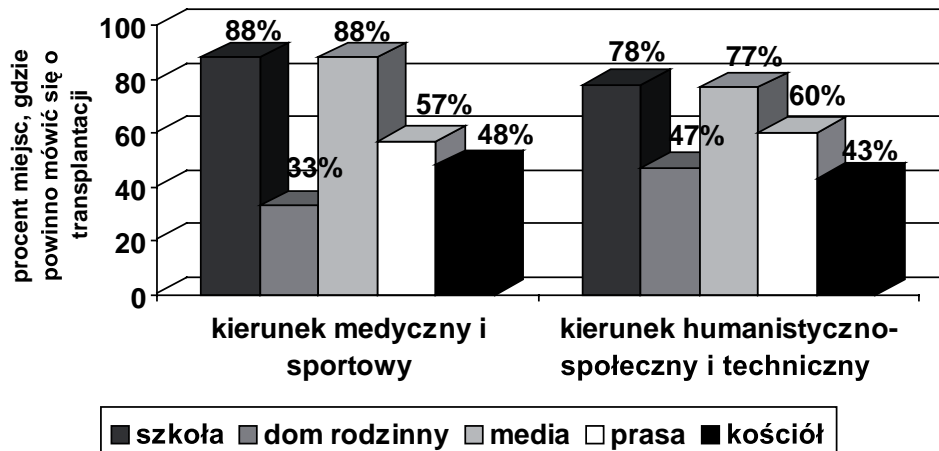
Wyniki badań zaprezentowane poniżej w sposób graficzny ukazują stosunek i stan wiedzy dotyczącej transplantacji narządów oraz różnice, jakie wynikają z kierunku podjętych studiów wyższych. Jakikolwiek zainteresowanie tym tematem przejawia 74 % studentów kierunków medycznego i społecznego oraz 43 % studentów kierunków humanistyczno-społecznego i technicznego.

Wykres 1. Znajomość pojęcia transplantacja wśród studentów

Pojęcie transplantacja narządów jest prawidłowo rozumiane przez ankietowanych studentów zarówno kierunku medycznego i sportowego (100% - 50), jak

i studentów kierunku humanistyczno-społecznego i technicznego (92% - 46).

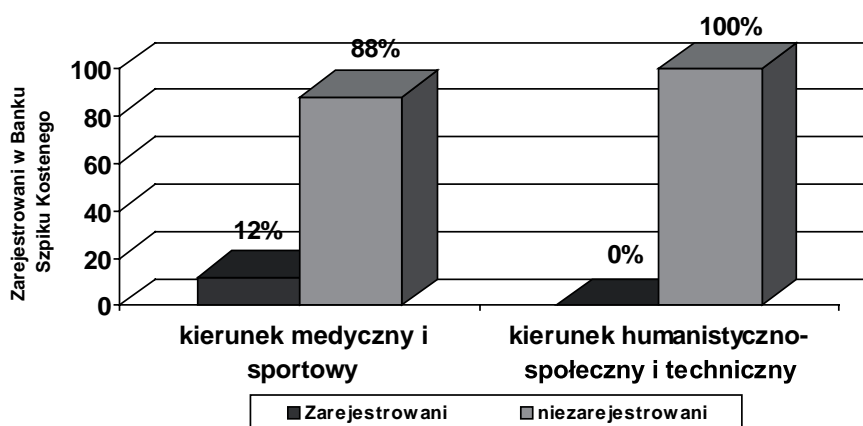

Wykres 2. Miejsca, w których powinno mówić się publicznie o transplantacji narządów

Respondenci z obu grup uważają, że o transplantacji należy otwarcie mówić społeczeństwu, a miejsca, w których powinno się to robić, to głównie: szkoła, media, prasa, kościół - w mniejszym stopniu - dom rodzinny. Ankietowani kierunków medycznego i sportowego oraz humanistyczno-społecznego i technicznego podają następujące powody, dla których nie powinno mówić się publicznie o transplantacji:

- jest to indywidualna sprawa każdego człowieka (7 % i 4 %);
- obawiają się takiej rozmowy z bliskimi (2 % i 4 %);
- nie posiadają żadnej wiedzy na ten temat (5 % i 2 %).

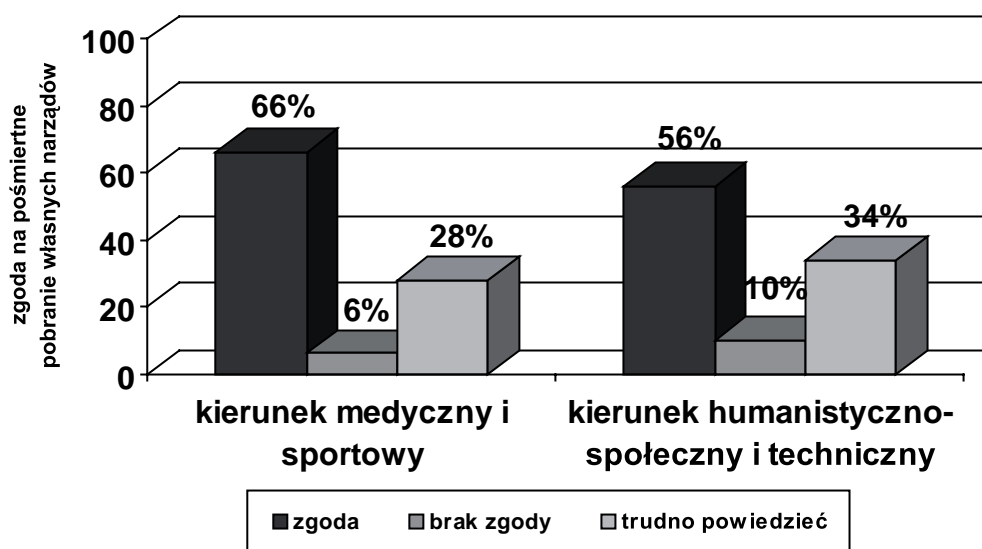
36 % respondentów kierunków medycznego i sportowego oraz 42 % humanistyczno-społecznego i technicznego nigdy nie słyszało o Banku Niepokrewnionych Dawców Szpiku i Krwi Pępowinowej (BNDSiKP) oraz o możliwości rejestracji w nim. Mimo to, odpowiednio 57 % i 53 % ankietowanych uważa, że organizowane akcje pobierania krwi do rejestracji w BNDSiKP są bardzo potrzebne, należy je nagłaśniać i organizować w dalszym ciągu. Jednak odpowiednio 74 % i 60 % studentów uważa, że ich nagłośnienie i przygotowanie jest na bardzo niskim poziomie.

Wykres 3. Zarejestrowani ankietowani w Banku Niepokrewnionych Dawców Szpiku Kostnego

Spśród ankietowanych tylko 12 % (6) studentów kierunku medycznego i sportowego deklaruje, że są zarejestrowani w Banku Niepokrewnionych Dawców

Szpiku Kostnego, z drugiej grupy respondentów nikt nie zarejestrował się w tejże bazie.

Wykres 4. Deklaracja ankietowanych na pośmiertne oddanie własnych narządów dla ratowania życia innego człowieka.

Na pytanie o chęć oddania swoich narządów po śmierci do transplantacji twierdząco odpowiedziało odpowiednio 66 % (33) i 56 % (28) studentów kierunku medycznego i sportowego oraz humanistyczno-społecznego i technicznego. O braku takiej zgody przekonane jest odpowiednio 6 % (3) i 10 % (5) studentów.

Pojęcie „oświadczenie woli oddania narządów po swojej śmierci” jest znane przez 94 % (47) i 84 % (42) badanych z poszczególnych grup. Jednak takie oświadczenie posiada tylko odpowiednio 28 % (14) i 22 % (11) respondentów kierunku medycznego i sportowego oraz humanistyczno-społecznego i technicznego.

Dyskusja

Transplantacja jest ważnym problemem społecznym, o którym powinno się mówić publicznie i przekazywać społeczeństwu informacje na ten temat. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że prawie wszyscy ankietowani studenci (92 % kierunków niemedyceńskich i 100 % kierunków medycznych) prawidłowo definiują pojęcie transplantacji jako przeszczepienie czyli przeniesienie narządów z jednego człowieka do drugiego. Jednak nie wiedzą, w jaki sposób się tego dokonuje, jakie warunki trzeba spełniać, by zostać dawcą czy biorcą, jak zmienia się życie po przeszczepie. Badania przeprowadzone na Podkarpaciu wskazują na konieczność edukacji w kwestii transplantacji. Podstawowa wiedza dotycząca transplantacji narządów ma pozytywny wpływ na podniesienie poziomu akceptacji dokonywania przeszczepów narządów [5]. Badania wrocławskich studentów ukazują brak wiedzy na temat transplantacji. Autorzy wnioskują, że studenci nie są zainteresowani tą tematyką oraz twardo wyznają stereotypy, nie sprawdzając prawdziwości tych założeń. Inni autorzy - podobnie jak własne badania - potwierdzają konieczność edukacji społeczeństwa w tym zakresie [6].

Podkarpackie badania dowodzą, że duży wpływ na poziom wiedzy o transplantacji ma Kościół oraz wykształcenie. Osoby pozytywnie nastawione do transplantacji oczekują również edukacji i wsparcia ze strony Kościoła, który wywiera duży wpływ na ludzi wierzących. Najwyższym poziomem akceptacji transplantacji narządów wykazali się respondenci z wyższym wykształceniem, a najniższym z podstawowym. Autorzy zauważyli też, że intensywność aktywności zawodowej ma duży wpływ na stosunek do transplantacji, a mianowicie im aktywność zawodowa jest niższa, tym niższy poziom akceptacji przeszczepów narządów [5].

Gościński i Wójta-Kempa w swoich badaniach pozwoliły ustalić obszary niewiedzy i obawy społeczeństwa dotyczące transplantacji szpiku kostnego. Głównym problemem jest ogromny strach przed bólem oraz obawa, że pobrany szpik się nie zregeneruje [6]. Marketing społeczny w zakresie poszerzania wiedzy i idei transplantacji szpiku kostnego może zwiększyć wiedzę społeczeństwa, jeżeli przeprowadzi się odpowiednie kampanie i podejmie działania edukacyjne. Jednak najpierw należy uświadomić sobie obawy i stereotypy zakorzenione wśród ludności, gdyż nie znając przyczyn, nie wpłyniemy na społeczeństwo i pozytywną decyzję o rejestracji w Banku Niepokrewnionych Dawców Szpiku [5]. Według wyników własnych badań zarejestrowanych respondentów w Banku Niepokrewnionych Dawców Szpiku jest tylko 12 % studentów kierunku medycznego i sportowego. Jednocześnie podają miejsca, w których - ich zdaniem - powinno nagłaśniać się temat transplantacji oraz rejestracji w BNDSiKP. Są to: szkoła, prasa, media, dom rodzinny, Kościół.

Lekarze transplantolodzy są świadomi problemów związanych z przeszczepianiem narządów, podejmują zatem różne działania w celu przełamania barier nieufności i niewiedzy w tym zakresie. Jednocześnie zwracają uwagę na zasadę obrony życia dawcy i biorcy.

Wspierają aktywność stowarzyszeń pacjentów, żyjących po przeszczepach narządów [7].

Badania przeprowadzone wśród mieszkańców Podkarpacia wskazują, że około 80 % badanych zgadzało się na pobieranie narządów do przeszczepu po śmierci i deklarowało oddanie własnych narządów za życia i po śmierci [4]. Własne badania dowiodły, że ponad połowa studentów jest gotowa oddać swoje narządy do przeszczepu, jednak niespełna tylko 1/3 posiada tzw. oświadczenie woli.

Centrum Badań Opinii Społecznej przeprowadziło badania, które dowiodły, że 74 % Polaków deklaruje gotowość oddania swoich narządów pośmiertnie. W porównaniu z latami poprzednimi odsetek ten spadł. Niechęć oddania narządów po swojej śmierci deklarują głównie ludzie starsi i z najniższym wykształceniem. Praktyki religijne nie wpływają znacząco na pozytywną decyzję o oddaniu narządów. Badania dowiodły, iż 51 % Polaków opowiada się za zasadą wyrażania zgody na oddanie narządów, a 39 % za regułą zgody domniemanej. 5 % uważa, że ani jedno z tych rozwiązań nie jest odpowiednie. Duża część Polaków nie zna decyzji najbliższych dotyczących dawstwa narządów i tylko nieznaczna część wie, jak prawnie regulowane jest pobieranie narządów od zmarłych. Badani uważają, że powinna być konieczność wyrażania zgody za życia na pobranie narządów, a nie jak jest obecnie - zasada zgody domniemanej [8].

Wnioski

Studenci poprawnie jedynie definiują pojęcie transplantacji narządów, znaczna część ankietowanych chciałaby poznać więcej szczegółów na ten temat. Nie znają oni zasad prawnych kwalifikowania do przeszczepów. Kierunek studiów wpływa na stosunek do transplantacji. Studenci kierunków medycznego i sportowego wykazują większe zainteresowanie i znajomość tematu w porównaniu ze studentami kierunków humanistyczno-społecznego i technicznego.

Piśmiennictwo:

1. Ustawa o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów z dnia 1 lipca 2005 r., Dz. U. 2005, nr 169, poz. 1411.
2. Cymerman I. *Doświadczenia jakości życia po przeszczepie – perspektywa fenomenologiczno-hermeneutyczna*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińskiego – Mazurskiego w Olsztynie; 2007: 61-62.
3. Kosieradzki M, Rowiński W. Podstawy przeszczepiania narządów. W: Noszczyk W. *Chirurgia*. Warszawa: PZWL; 2005: 135-150.
4. *Biuletyn Informacyjny Centrum Organizacyjno-Koordynacyjnego ds. Transplantacji „Poltransplant”* 2013, 1 (21) [cyt. 15.06.2013]. Dostępny na URL: http://www.poltransplant.org.pl/biuletyn_2013.html
5. Majchrowicz B., Sadowska L. Problemy społeczne w świetle badań poziomu akceptacji transplantacji narządów i tkanek wśród mieszkańców Podkarpacia. *Onkol Pol* 2012; 15: 9-16.
6. Gościniak M., Wójta-Kempa M. Wiedza i postawy studentów wrocławskich uczelni na temat transplantacji szpiku kostnego. *Pielęg Zdr Publ* 2011; 1: 27-34.

7. Gulak S. Transplantacja narządów w świetle nauki Kościoła Katolickiego. *Pielęg XXI w* 2011; 4: 31-35.
8. Opinie o przeszczepianiu narządów, Centrum Badań Opinii Społecznej, *BS/105/2012*.

Adres do korespondencji:
mgr Aneta Wojczyk
Kozłowice, ul. Krzywa 1
46-310 Gorzów Śląski
Tel. +48 602 861 758
E-mail: wojczykaneta@wp.pl

Praca wpłynęła do redakcji: 05.07.2013
Po recenzji: 03.09.2013
Zaakceptowana do druku: 06.09.2013